KANCELARIA SENATU

BIURO LEGISLACYJNE

Warszawa, 22 listopada 2018 r.

Opinia do ustawy o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym

(druk nr 1019)

I. Cel i przedmiot ustawy

Przedłożona Senatowi ustawa o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym zmierza do dostosowania przepisów obowiązujących w krajowym porządku prawnym do nałożonego na Polskę zobowiązania wynikającego z wydanego tytułem środka tymczasowego w dniu 19 października 2018 r. postanowienia Wiceprezesa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Postanowienie to zostało wydane w sprawie C-619/18 R prowadzonej ze skargi Komisji Europejskiej przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, wniesionej 2 października 2018 r. w której podniesiono, że obniżając wiek przejścia w stan spoczynku sędziów SN i stosując go do sędziów powołanych do Sądu Najwyższego przez dniem 3 kwietnia 2018 r., a także przyznając Prezydentowi RP prawo do przedłużania czynnej służby sędziów tego sądu, Polska uchybiła zobowiązaniom , które ciążą na niej na mocy art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE w związku z art. 47 Karty Praw Podstawowych UE.

Art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE stanowi:

„Państwa Członkowskie ustanawiają środki zaskarżenia niezbędne do zapewnienia skutecznej ochrony sądowej w dziedzinach objętych prawem Unii.” oraz

Art. 47 (Prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu) w akapicie drugim Karty Praw Podstawowych stanowi:

„Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy.”.

ul. Wiejska 6, 00-902 Warszawa, tel. 22 694-93-40, fax 22 694-91-06, e-mail: Beata.Mandylis@senat.gov.pl

Przedłożona ustawa zmierza przede wszystkim do:

- powrotu do cezury 70 lat jako wieku przechodzenia w stan spoczynku przez sędziów Sądu Najwyższego i odpowiednio sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego;
- przeniesienia z Prezydenta RP (jako organu władzy wykonawczej) na Krajową Radę Sądownictwa uprawnienia do decydowania o prawie sędziego Sądu Najwyższego do dalszego orzekania po osiągnięciu przez niego wieku, w którym zgodnie z ustawą miałby przejść w stan spoczynku;
- umożliwienia sędziom SN i NSA powołanym do Sądu Najwyższego przez dniem 3 kwietnia 2018 r., którym obniżono wiek przejścia w stan spoczynku, powrotu do sprawowania urzędu sędziego, a także traktowania kadencji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz prezesów izb Sądu Najwyższego jako nieprzerwanych.

Ustawa uchyla przepisy art. 37 § 1a–4 oraz art. 111 § 1–1b ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym. Jednocześnie, zgodnie z projektowanym art. 2 ustawy nowelizującej, wszyscy sędziowie Sądu Najwyższego oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego zostają z mocy prawa przywróceni do pełnienia urzędu na stanowisku zajmowanym przed dniem 3 kwietnia 2018 r. tj. dniem w którym weszła w życie ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym.

Zgodnie z przepisem art. 2 ust. 4 kadencję Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prezesów Sądu Najwyższego, uważać się będzie za nieprzerwaną.

Sędziowie Sądu Najwyższego oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego będą zobowiązani do zwrócenia świadczeń, które wypłacono im w związku z przejściem w stan spoczynku, z wyjątkiem uposażenia sędziego za okres pozostawania w stanie spoczynku.

Wypłacone świadczenia z tytułu uposażenia zostaną zaliczone na poczet wynagrodzenia sędziego. Sędziom, którzy zgodnie z art. 2 ust. 2 oraz art. 3 ust. 1 pozostaną w stanie spoczynku, uposażenie zostanie wyrównane w taki sposób, aby za okres pozostawania w stanie spoczynku do momentu wygaśnięcia stosunku służbowego sędziowie otrzymali 100% wynagrodzenia zasadniczego oraz dodatku za wysługę lat, pobieranych na ostatnio zajmowanym stanowisku.

Wszystkie postępowania wszczęte do tej pory na podstawie art. 37 § 1 oraz art. 111 § 1 i 1a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym i niezakończone do dnia wejścia w życie projektowanej ustawy, a także postępowania w sprawach o ustalenie istnienia

stosunku służbowego sędziego SN albo NSA (o których mowa w art. 4 ust. 2) będą podlegały umorzeniu z mocy prawa, niezależnie od etapu, na którym będą się wtedy znajdowały.

Przepis art. 2 ust. 7 ustawy zawiera upoważnienie do wydania aktu wykonawczego przez Ministra Sprawiedliwości do określenia w drodze rozporządzenia sposobu, trybu, rodzajów oraz terminu zwrotu świadczeń pobranych przez sędziów Sądu Najwyższego oraz sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego w związku z ich przejściem w stan spoczynku.

Ustawa przewiduje wejście w życie ustawy na dzień następujący po dniu ogłoszenia.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Ustawa jest efektem prac nad poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym (druk nr 3013).

W dniu 21 listopada 2018 r. na 72. posiedzeniu Sejmu odbyło się:

– pierwsze czytanie projektu ustawy,
– bez odsyłania do komisji sejmowych, drugie czytanie projektu ustawy (na podstawie art. 51 pkt 2 Regulaminu Sejmu), w którego trakcie zgłoszono jedną poprawkę; polegała ona na dodaniu nowego ust. 2 w art. 4 ustawy,
– głosowanie w sprawie projektu ustawy, w którym Sejm uchwalił ustawę wraz ze zgłoszoną w drugim czytaniu poprawką.

III. Uwagi szczegółowe i propozycje poprawek

1) w art. 1 w pkt 6 ustawy dodaje się w ustawie o Sądzie Najwyższym przepis o charakterze epizodycznym, który nakazuje wobec sędziów, którzy objęli stanowisko po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy stosować przepis art. 37 § 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Norma prawna o takiej zawartości merytorycznej winna być zapisana w ustawie jako przepis ustawy zamieniającej, a nie ustawy zmienianej, gdyż po jego wejściu w życie osoba czytająca przepisy ustawy może nie wiedzieć do jakiego brzmienia przepisu art. 37 ust. 1

(z którego dnia) odnosi się przepis art. 129a. Przepis art. 37 ust. 1 nie jest bowiem obecną ustawą dodawany, a tylko zmieniany.

1a) Przepis zawarty w art. 1 w pkt 6 w zakresie dodawanego art. 129a § 2 wprowadza rozwiązanie przyznające sędziom Sądu Najwyższego, którzy objęli stanowisko po 3 kwietnia 2018 roku prawo (obowiązek) przechodzenia w stan spoczynku po osiągnięciu 70 roku życia.

Sędziowie ci zostali wybrani na mocy przepisów nowej ustawy o Sądzie Najwyższym, więc nie znajduje uzasadnienia zastosowanie wobec nich przepisów poprzedniej, uchylonej ustawy o Sądzie Najwyższym, nie obowiązującej już w dniu ich powołania.

W przypadku tej grupy sędziów nie można mówić o przywróceniu utraconych uprawnień (jak stanowi uzasadnienie załączone do projektu ustawy).

Propozycje poprawek:

– w art. 1 skreśla się pkt 6;

– po art. 1 dodaje się art. 1a w brzmieniu:

„Art. 1a. 1. Przepis art. 37 § 1 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się do sędziów Sądu Najwyższego, którzy objęli stanowisko sędziego Sądu Najwyższego po dniu wejścia w życie ustawy zmienianej w art. 1.

2. Do sędziów Sądu Najwyższego, którzy objęli stanowisko sędziego Sądu Najwyższego przed dniem 3 kwietnia 2018 r., stosuje się przepis art. 30 ustawy uchylanej w art. 135 ustawy zmienianej w art. 1.”.

2) w art. 2 w ust. 2 ustawa stanowi, że sędzia Sądu Najwyższego który zechce pozostać w stanie spoczynku powinien złożyć oświadczenie woli Prezydentowi RP za pośrednictwem Krajowej Rady Sądownictwa.

Tymczasem pozostawiony w tekście ustawy nowelizowanej art. 37 § 5 stanowi, że oświadczenie o przejściu w stan spoczynku składa się Prezydentowi, za pośrednictwem Pierwszego Prezesa SN.

Wydaje się, że te analogiczne przepisy winny wskazywać jeden, taki sam sposób składania oświadczeń o przechodzeniu (bądź pozostawaniu) w stanie spoczynku.

3) wymaga wyjaśnienia sytuacja Sędziów Sądu Najwyższego Izby Wojskowej, którzy zostali przeniesieni w stan spoczynku przepisem art. 111 § 3 zmienianej ustawy. Zgodnie z dotyczącymi ich przepisami rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 19 maja 2008 r. w sprawie zasad i trybu wypłacania uposażeń sędziom sądów wojskowych (…), ich uposażenie w stanie spoczynku wynosi 75 % sumy wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat, natomiast zgodnie z art. 2 ust. 5 oraz art. 3 ust. 2 sędziom SN przechodzącym w stan spoczynku przysługuje uposażenie w wysokości 100 % wynagrodzenia pobieranego na ostatnio zajmowanym stanowisku.

4) w art. 5 w ust. 1 należy doprecyzować przepis wskazując, że odnosi się on tylko do jednej osoby, a mianowicie sędziego powołanego przez Prezydenta RP na podstawie art. 111 § 4 ustawy o Sądzie Najwyższym, w brzmieniu dotychczasowym, do kierowania Izbą Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych.

Propozycja poprawki:

– w art. 5 w ust. 1 wyrazy „izbą na podstawie art. 111 § 4 ustawy zmienianej w art. 1, zwołuje zgromadzenie sędziów izby” zastępuje się wyrazami „Izbą Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych na podstawie art. 111 § 4 ustawy zmienianej w art. 1, zwołuje zgromadzenie sędziów tej izby”;

5) w art. 5 w ust. 3 wyrazy „w art. 15 § 2 ustawy zmienionej w art. 1” zastępuje się wyrazami „w art. 15 § 2 ustawy zmienianej w art. 1”.

Beata Mandylis
Główny legislator